

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ БУДІВНИЦТВА НАЦІОНАЛЬНИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ТА ЇХ РЕФОРМУВАННЯ НА КОНТРАКТНІЙ ОСНОВІ

УДК 374.7:811.161.2]:355.34

П.П. Ткачук

Львівський військовий орден Червоної Зірки
інститут Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
Національного університету “Львівська політехніка”

МОВНА ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ – ПОСТУП НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

© Ткачук П.П., 2006

Досліджені проблеми мовної підготовки військових фахівців у контексті євроатлантичної інтеграції України як однієї з невід’ємних складових співпраці з НАТО та участі у міжнародних миротворчих операціях.

In this article problems of linguistic training of military specialists in the context of ukrainian euroatlantic integration as one of inalienable constituents of collaboration with NATO and participating in international peacemaking operations are investigated.

Основною причиною реформування Збройних сил (ЗС), яке нині відбувається в Україні, є необхідність якомога скоріше пристосувати їх до змін у середовищі безпеки, збалансувати з можливими ресурсами держави, а також забезпечити їхню здатність до виконання нових місій і завдань, що випливають з політики безпеки й оборони. Реформи стосуються всіх складових ЗС України, зокрема системи військової освіти, реформування якої відбувається проведенням організаційних заходів та впровадженням інноваційних технологій у навчальний процес вищих військових навчальних закладів.

Одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики України є забезпечення відповідних чинників національної безпеки країни за допомогою розвитку діалогу й співробітництва України з Організацією Північноатлантичного альянсу (НАТО) з значного спектр кола питань. Відносини нашої держави з Альянсом визначаються тим, що головною складовою майбутньої системи європейської безпеки може стати трансформована та адаптована до сучасних реалій Організація НАТО. Крім того, відносини між Україною та НАТО визначаються документами, одним з яких є програма “Партнерство заради миру” (ПЗМ). Участь України у ПЗМ передбачає участь у спільних заходах окремих підрозділів ЗС України, які мають діяти разом з підрозділами та силами інших країн, що застосовують інші документи.

Одразу після прийняття рішення щодо стратегії наближення до НАТО у Збройних силах України була спланована низка першочергових заходів, спрямованих на поглиблення військового співробітництва з НАТО. Ця робота передбачає проведення комплексу конкретних і реальних заходів, спрямованих на створення базису для глобальних перетворень у Збройних силах України. Найважливіше місце серед цих заходів посідає приведення військової сфери України до стандартів НАТО [1–4].

Окремі аспекти процесу стандартизації і дослідження у цій сфері відображені в низці наукових праць [5–7], однак не всі питання, що стосуються мовної підготовки за стандартами НАТО дістали належного висвітлення. Метою автора було розглянути сучасний стан мовної підготовки військових фахівців у Збройних силах.

На сьогоднішньому етапі реформування ЗС України перехід до професійної армії висуває нагальну потребу посилення мовної підготовки та тестування військових фахівців на основі міжнародних стандартів. Знання та використання іноземних мов у службовій діяльності офіцерів набуває особливого значення. Посилення значення й місця іншомовної підготовки військових фахівців зумовлюють чинники як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Це – завдання євроінтеграції стратегії України, участь у програмі “Партнерство заради миру”, національних міжнародних контингентах і персоналах у міжнародних миротворчих операціях на території інших держав, вимоги Державної програми реформування та розвитку ЗС України на період до 2010 року, особливості реформування ЗС України.

Варто підкреслити, що міжнародне військове співробітництво та участь військовослужбовців Збройних сил України в миротворчих операціях є одним з найважливіших чинників підвищення міжнародного авторитету України і зміцнення її позицій на загальноосвітній арені та в різних міжнародних організаціях, таких як ООН, ОБСЄ, НАТО тощо.

Здебільшого про Україну дізнаються завдяки участі українських військовослужбовців у миротворчих операціях з підтримки миру. Це не тільки зміцнює міжнародний авторитет України, але й створює передумови для просування українських товарів, технологій, науки та освіти на ринки інших держав і цілих регіонів.

Ще одним позитивом участі українських військовослужбовців у миротворчих операціях є поширення світогляду наших громадян, які під час спільного виконання службових обов’язків з військовослужбовцями інших країн знайомляться не тільки з питаннями підготовки військових фахівців, але і з культурою та побутом цих країн.

Та найважливіше – це спільна боротьба з найбільшою проблемою XXI століття – міжнародним тероризмом.

Головною умовою проведення місій з підтримки миру та миротворчих операцій у складі багатонаціональних контингентів є правильне розуміння командування вищого та нижчого рівнів багатонаціональних сил, підрозділів і частин, з якими організується взаємодія. Для цього необхідно використовувати єдину тактику, а головне – єдину мову. Єдина мова – це умова швидшого та точного передавання наказів та інформації, що зводять спотворення до мінімуму. Ефективну роботу штабів різних рівнів за сучасних умов може забезпечити тільки безпосередній зв’язок та обмін інформацією. Для відповідності штабів цим вимогам, всі, хто в них працює, повинні володіти єдиною мовою на рівні, який дає змогу повністю виконувати висунуті завдання. Для штабів іноземних армій цивілізованих країн не існує поняття перекладача. Всі військовослужбовці та службовці знають мову, яка визначена офіційною для багатонаціонального контингенту. Прикладом цього є використання англійської мови для більшості місій ООН, сил під командуванням НАТО тощо. У штабі німецько-французької бригади та всіх штабах батальйонів цього з’єднання всі німці розмовляють французькою мовою, а всі французи – німецькою. На жаль, Збройні сили України ще не є на такому рівні. Штаби майже завжди працюють з перекладачами.

Миротворча діяльність – це далеко не єдина необхідність знання військовослужбовцями Збройних сил України іноземної мови. У Міністерстві оборони розроблено обширний план військового співробітництва. До нього входять і спільні навчання українських підрозділів з підрозділами іноземних армій, навчання українських військовослужбовців за кордоном, відвідування делегаціями Збройних сил України інших країн та зустріч делегацій іноземних країн. Важливе місце займає верифікаційна діяльність, в яку входить оброблення інформації, яку надають інші держави, надання іншим державам інформації про Збройні сили України, перевірку армій інших держав та показ частин української армії для перевірки.

Отже, вивчення іноземних мов військовослужбовцями Збройних сил України є не тільки фактором розвитку та інтеграції української армії та України загалом, а й умова виконання бойових завдань.

Розвиток системи мовної підготовки особового складу відбувається з урахуванням рекомендацій, опрацьованих під час Пілотного проекту Україна-НАТО щодо неї. Відповідно до цих рекомендацій і вимог “Програми розширення мовної підготовки особового складу ЗС України на 2004–2006 роки” цілями мовної підготовки особового складу ЗС України є:

– у найближчій перспективі – досягнення мовної взаємосумісності для українських підрозділів ПЗМ;

– у довгостроковій перспективі – розвиток мовної взаємосумісності для ЗС України загалом.

Іншомовна підготовка військових фахівців має військово-прикладну спрямованість та здійснюється на підставі нормативної та методичної бази, до якої належать:

– державні стандарти вищої освіти: освітньо-кваліфікаційна характеристика випускника ВВНЗ та освітньо-професійна підготовка військових фахівців;

– загальноєвропейські рекомендації щодо вивчення та викладання іноземних мов, які визначають сучасні методичні підходи до навчання іноземних мов, цілі навчання, дидактичні та методичні принципи, рекомендації щодо укладення програм, форми занять, критерії оцінювання навчальних досягнень;

– стандарт НАТО СТАНАГ 6001 (STANAG 6001) у галузі вивчення іноземних мов військово-службовцями, в якому визначає стандартизовані мовні рівні володіння іноземною мовою (СМР 1 – СМР 5), конкретні вимоги для кожного з них, методику оцінювання;

– Концепція навчання іноземних мов у ВВНЗ Міністерства оборони України (затверджена наказом МО України від 9 червня 1998 року № 229);

– наказ МО України від 01.07.2002 р. № 217 “Про затвердження Положення про курси іноземних мов у ЗС України”, який визначає організацію мовної підготовки військовослужбовців, які виїжджають за кордон для продовження військової служби у складі миротворчих підрозділів, миротворчого персоналу, на навчання, а також військовослужбовців, яким знання іноземних мов необхідне для виконання посадових обов’язків;

– програма розширення мовної підготовки особового складу ЗС України на 2004-2005 роки (затверджена МО України 03.12.2003 р.), яка має на меті створення умов та визначення конкретних завдань для розширення й удосконалення можливостей системи мовної підготовки ЗС України;

– організаційно-методичні вказівки щодо організації та проведення тестування з іноземної мови військовослужбовців ЗС України (затвержені директором Департаменту кадрової політики та освіти МО України 10.06.2004 р.) [6].

Мовна підготовка військових фахівців в ЗС України здійснюється:

Під час навчання у ВНЗ ЗС України (для курсантів і слухачів): підготовка на тактичному рівні, на оперативно-тактичному рівні, на оперативно-стратегічному рівні.

Під час службової діяльності (для військовослужбовців і працівників ЗС України): на вечірніх курсах іноземних мов (без відриву від служби), на постійнодіючих курсах іноземних мов при ВВНЗ ЗС України (стаціонарна форма з відривом від служби), на мовних курсах за кордоном (удосконалення мовної підготовки).

Концепція навчання іноземних мов у військових навчальних закладах Міністерства оборони України передбачає послідовне оволодіння такими стандартизованими мовними рівнями (СМР): СМР-1 – “Елементарний”; СМР-2 – “Мінімально-необхідний”; СМР-3 – “Мінімально-професійний”; СМР-4 – “Професійний”; СМР-5 – “Білінгвістичний” (рівень носія мови).

Кожен рівень відображає ступені розвитку основних видів мовної діяльності: аудіювання, спілкування, читання, письма. Саме вони формують стандартизований мовний профіль (СМП), який визначається чотирма показниками в цифровому виразі. Наприклад, СМП 2121 свідчить про те, що аудіювання особи відповідає вимогам СМР-2, спілкування – СМР-1, читання – СМР-2, письма СМР-1.

Отже, для взаємної сумісності в роботі з представниками країн Альянсу наші офіцери повинні на першому етапі володіти мовою на рівні СМР-2.

Головне завдання навчання іноземним мовам полягає у формуванні на відповідному рівні іншомовної комунікативної компетенції у тих, хто навчається. Згідно з вимогами випускника ВВНЗ (тактичний рівень) повинні володіти іноземною мовою на рівні СМР-2, достатньому для іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності – аудіюванні, говорінні, читанні та письмі у повсякденних та професійних ситуаціях.

Потреби ЗС України у військових фахівцях зі знанням іноземних мов визначено наказом МО України “Про переліки посад військовослужбовців ЗС України, пов’язаних з необхідністю знання та використання іноземних мов”, який встановлює перелік категорій військовослужбовців ЗС України з обов’язковим їх знанням на відповідному рівні. На теперішній час кількість посад згідно з цим переліком становить 2600.

Цільове вивчення іноземних мов наші офіцери розпочали у 1995 році, після створення по одній групі вивчення англійської мови в Одеському інституті сухопутних військ та у військовому інституті Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. На той час у цих групах навчалося 24 офіцери.

З 1997 року за сприяння проекту “Миротворча англійська” Британської Ради в Україні проводилися вечірні курси англійської мови для офіцерів ЗС України у місцях дислокації військових частин у великих гарнізонах.

Але в червні 2005 року керівництво проекту “Миротворча англійська” вирішило їх закрити через низьку ефективність, а також згідно з перспективним планом діяльності цієї організації.

Отже, за 10 років на курсах вивчення іноземних мов у вищих військових навчальних закладах ЗС України (ВВНЗ) пройшли підготовку 2279 офіцерів. На довгострокових мовних та фахових курсах за кордоном навчались 1340 осіб. За сім років існування вечірніх курсів підготовку на них пройшли майже 11 000 осіб [7].

За останні два роки майже 2600 осіб пройшли мовне тестування з визначенням мовного рівня, з них 21 % отримали результат, що відповідає стандартизованому мовному рівню 2 і 70 % – СМР-1.

У Львівському військовому інституті вже п’ятий рік ефективно проводиться робота на курсах мовної підготовки офіцерів, які створені на підставі наказу Міністра оборони України. Офіцери отримують сертифікат про знання англійської мови та спрямовуються згодом на навчання у військові навчальні заклади Північноатлантичного союзу, беруть участь у миротворчих операціях та спільних з контингентами НАТО навчаннях.

З січня 2001 року навчались та отримали відповідні свідоцтва 248 офіцерів і 5 прапорщиків (англійська мова – 213, арабська – 27, сербська – 8).

Особи, котрі пройшли курси мовної підготовки, спроможні пояснити завдання та поставлену задачу, дати свої рекомендації, правильно звертатися до вищих або нижчих посадових осіб, за необхідності, брати участь або організувати брифінги, зустрічі, засідання, перевірки; використовувати радіо та інший зв’язок; вміють користуватися картами, знають компоненти та складові Збройних сил та зброї, легко вступають у контакт з миротворцями інших країн.

Відчутну допомогу в забезпеченні підручниками з англійської мови та технічними засобами для навчального процесу надає Британський центр, що діє на базі Львівського військового інституту. Офіцери курсів мають вільний доступ до Інтернету, користуються бібліотекою та відео-матеріалами Британського центру самопідготовки. Викладачі курсів спільно з координатором центру проводили апробацію нового методичного комплексу “Кампейн”, про який є досить позитивні відгуки. Цей підручник спеціально розроблений для мовної підготовки військово-службовців, котрі передбачаються для спільної участі в миротворчих операціях з використанням військової термінології.

Викладачі курсів мали змогу зустрітись з авторами “Кампейн” та спільно обговорити мету і завдання, які передбачає цей метод підготовки.

Для контролю та перевірки отриманих знань періодично проводяться прогресивні тестування, що дає змогу слухачам показати результат, якого вони досягли у вивченні іноземної мови. А наприкінці чотиримісячних курсів для підтвердження мовної компетенції офіцери складають підсумковий іспит з усіх чотирьох видів: говоріння, письма, читання та аудіювання. Успішні показники, а саме рівень СМР-2, дає змогу офіцерам впевнено виконувати свою місію в миротворчих операціях, пліч-о-пліч з миротворцями інших країн.

Отже, ми знаходимося на початку нового шляху у вивченні іноземних мов у Збройних силах України. Приємно усвідомлювати, що цей процес поступово набирає обертів.

1. Радецький В. Стратегія євроатлантичної інтеграції // Урядовий кур'єр. – 2005. – 16 грудня.
2. Державна програма співробітництва України з Організацією Північноатлантичного альянсу на період до 2001 року // Офіційний вісник України. – 1998. – № 45. – С. 7–27.
3. Нестеров А.М. Деякі аспекти технології масової підготовки військових фахівців у Збройних Силах України // Військова освіта. – 2005. – № 1. – С. 120–129.
4. Тимчук Д. Стандарти НАТО: сумісність понад усе // Народна армія. – 2004. – 23 квітня. – № 76. – 3 с.
5. Банних В.І. Завдання Збройних Сил у контексті євроатлантичної інтеграції України // Наука і оборона. – 2003. – № 1. – С. 3–8.
6. Терехов А.М. Деякі аспекти технології масової підготовки військових фахівців у Збройних Силах України // Військова освіта. – 2005. – № 1. – С. 120–129.
7. Лемеха С. Мова реформ // Народна армія. – 2005. – 18 листопада. – № 217. – 4 с.

УДК 355.232 (477.83-25):356/357]:001

І.С. Колодій

Львівський військовий орден Червоної Зірки
інститут Сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного
Національного університету “Львівська політехніка”

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ І НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЛЬВІВСЬКОМУ ВІЙСЬКОВОМУ ІНСТИТУТІ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

© Колодій І.С., 2006

Досліджені проблеми створення видового вищого військового навчального закладу Сухопутних військ Збройних сил України, аналізується питання перспектив розвитку наукової діяльності у новоствореному навчальному закладі.

In this article creational problem of the specific higher military educational institution of Land forces of Ukrainian Armed forces are investigated; question of scientific activity development prospects in the accrued educational institution is analyzed.

На сучасному надзвичайно складному етапі розвитку Збройних сил України дедалі більше зростає роль військової науки. З огляду на реалії сьогодення військова наука має забезпечувати упереджувальне науково-технічне обґрунтування актуальних проблем військової безпеки держави, відкривати перспективи розвитку військової справи та добиватися того, щоб новачі якомога швидше впроваджувалися у практику повсякденної діяльності Збройних сил України, їх підготовку, забезпечення та застосування. Має стати правилом: для якісного забезпечення розвитку Збройних сил України кожне рішення приймається після попередньої наукової експертизи та наукового обґрунтування.

Характерною відмінністю функціонування системи військово-наукових досліджень на сучасному етапі є те, що вона виступає водночас інструментом і об'єктом реформування Збройних сил. Проведення реформи зумовлює виконання сучасних завдань військової науки, серед яких центральне місце посідає наукове обґрунтування та супроводження заходів реформування. Ефективна наукова діяльність розглядається військовим керівництвом держави як важливий чинник успішного реформування Збройних сил України, тому потребує істотних перетворень система військово-наукових досліджень [1].

Одним із першочергових завдань реформування Збройних сил України є реформування системи бойової підготовки військ і військової освіти з метою приведення їх у відповідність до завдань Збройних сил.